

Masarykova Univerzita

Právnická fakulta

Katedra právní teorie

Seminární práce

Politická a náboženská ideologie v právu

Vypracoval: Pavel Janků

Seminární skupina č. 11

Vyučující: JuDr. Radim Polčák, Ph.D.

Obsah:

1. Pojem ideologie.....	2
2. Ideologie fašismu.....	2
2.1 Pojem fašismus.....	2
2.2 Charakteristika fašismu.....	3
2.3 Zrod fašismu.....	3
2.4 Fašistické režimy.....	4
3.Závěr.....	5
Seznam použité literatury.....	6

1. Pojem ideologie

Ideologií je míněna propracovaná soustava názorů, teorií, postojů, hodnot a idejí, která představuje náhled na svět nebo společnost z pohledu určité skupiny. Obecně se snaží o formulaci celkového výkladu společnosti a člověka jako takového.

Angloamerické pojetí označuje ideologii jako neutrální ucelenou soustavu myšlenek a výpovědí. Oproti tomu evropské pojetí ideologie vyjadřuje především jednostrannost a iracionální, propagandistické rysy.

Základní funkce politických ideologií:

- poskytují základní východiska pro formulaci politického programu a jeho cílů
- pomáhají objasňovat politické jevy a politickou praxi
- umožňují identifikaci s určitou sociální skupinou
- umožňují identifikaci s komplexním systémem hodnot

Termín ideologie byl poprvé použit v roce 1795. Zmínil jej francouzský ekonom a filozof hrabě Antoine Luis Claude *Destutt de Tracy* v souvislosti s učením o idejích, které mělo přispět k vytvoření politických, morálních i vzdělávacích pravidel. Termín následně obdržel negativní význam coby soubor iracionálních, nepraktických či falešných představ o světě.

2. Ideologie fašismu

2.1 Pojem fašismus

Fašismus (italsky *fascismo*) je definován jako totalitní ideologie, také politické, antidemokratické a antiliberální hnutí. Pojem fašismus pochází z latinského slova *fascis*, které znamená svazek. Původně, v době římského impéria, šlo o svazek jilmových prutů obvázaných červenou páskou s vyčnívající sekyrou, které se v době starého Říma nosili před konzuly na znak autority. Italští fašisté si tento znak přivlastnili jako symbol svého hnutí.

2.2 Charakteristika fašismu

- Staví zájmy celku (národa, státu) nad zájmy jednotlivce
- Usiluje o totalitní stát, snaží se udržet disciplínu a „plynulý chod státu“
- Stojí v opozici vůči demokracii a liberalismu, spolu s cizinci a přistěhovalci je považuje za původce všeho špatného
- V čele státu požaduje silného vůdce (vůdcovský princip)
- K dosažení cílů používá násilí

2.3 Zrod fašismu

Fašismus vznikl ve 20. století v Itálii a je následkem 1. světové války. I když vznik fašistických idejí se datuje již od 19. století, soudržnou ideologii z nich udělala až 1. světová válka. Jako teoretikové fašismu se prosadili zejména Benito Mussolini, Giovanni Gentile a Mario Palmieri. V roce 1932 popsal Mussolini společně s Gentilem ideologii fašismu v pojednání nazvaném Fašistická doktrína¹, ve které ji uvedl jako popření ideologií socialismu, liberalismu, individualismu a dalších hodnot, které měly být nahrazeny kolektivismem, nacionalismem a totalitárním státem. Nelze však opomenout, že fašismus byl ovlivněn také Aristotelovým a Hegelovým organicismem, nadřazující zájmy celku nad zájmy jednotlivce, významnou úlohu sehrála i představa Friedricha Nietzscheho o nadčlověku, kterou popsal v díle Tak pravil Zarathustra², dále pak teorie elit³ Vilfreda Pareta, objasňující uplatnění vůdcovského principu.

Vznik fašismu nelze přičíst jedinému faktoru, protože vyplynul ze složité souhry historických sil v meziválečném období. Například demokratické vlády v mnoha částech Evropy byly zároveň koalicemi různých kruhů a stran, a když je potkaly ekonomické a politické krize, ukázaly se slabými a nestabilními. Za těchto okolností byla příhodnější vláda silné osobní ruky. Dále bylo období po 1. světové válce značně ovlivněno Říjnovou revolucí a obavami majetných tříd, že se sociální revoluce bude rozšiřovat do celé Evropy – fašistické skupiny čerpaly finanční i politickou podporu v podnikatelských kruzích, marxističtí historici proto vykládají fašismus jako formu kontrarevoluce a úsilí buržoazie udržet si moc tím, že

¹ B. Mussolini: Fašistická doktrína, <http://www.worldfuturefund.org/wffmaster/Reading/Germany/mussolini.htm>

² Friedrich Nietzsche: Tak pravil Zarathustra (1884)

³ Teorie elit, <http://cs.wikipedia.org/wiki/Elita>

podpoří fašistické diktátory. Navíc 1. světová válka nevyřešila mezinárodní spory a nepřátelství a nechala po sobě „touhu po odplatě“.

2.4 Fašistické režimy

Nejvýrazněji se fašismus projevil v Itálii a v Německu, ale rozšířil se také do jiných evropských zemí.

V Itálii vznikla fašistická strana v roce 1919, jejím vůdcem se stal Benito Mussolini, který byl zároveň největším představitelem fašismu v Itálii. V roce 1922 byl jmenován premiérem vlády a v roce 1926 vznikl fašistický stát jedné strany.

Německý fašismus je označován jako národní socialismus (z německého *Nationalsozialismus*), zkráceně nacismus. Je totalitní ideologie oficiálně uznávaná diktaturou v Německu v období tzv. Třetí říše (1933 – 1945) prostřednictvím *Národně socialistické německé dělnické strany (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei, NSDAP)*, kterou vedl Adolf Hitler. Právě Adolf Hitler teorii nacismu rozpracoval ve své knize *Mein Kampf*⁴. Nacismus vznikl spojením koncepce fašistického státu (zahrnující vůdcovský princip) a rasistických teorií o nadřazenosti árijské rasy a o řešení konfliktu mezi vyšší a nižší rasou podrobením či likvidací nižší rasy. Tato teorie vznikla již v 19. století. Jedná se například o rasistické koncepce A. Gobineaua, který charakterizoval árijce jako rasu vládnoucí žluté a černé rase.

Přibližně ve stejném období se zhroutily nebo byly svrženy demokratické režimy v mnoha evropských zemích a v nejednom případě byly vystřídány pravicovými, autoritativními a otevřenými fašismy. Například v Litvě byla zavedena diktatura prostřednictvím nacionalistického převratu v roce 1926 a Estonsko s Lotyšskem ji následovalo v roce 1934. Československo zůstalo v roce 1938 jediným demokratickým státem ve východní a střední Evropě. Maďarsko a Rumunsko spolupracovaly s nacistickým Německem, v Portugalsku vznikla diktatura vedená Salazarem v roce 1928 a ve Španělsku došlo k vítězství nacionalistů v občanské válce v letech 1936 až 1939, které dalo vznik Frankovy diktatury. Režimy s fašistickými prvky vznikaly i mimo Evropu, jmenovitě v císařském Japonsku ve 30. letech a v Argentině za generála Juana Dominga Perona v letech 1945 až 1955.

⁴ Adolf Hitler: *Mein Kampf*

Italský fašistický režim sice padl v roce 1943, nacismus byl po skončení 2. světové válce postaven mimo zákon a také ostatní fašistické režimy dospěly k zániku, jeho ideologie však stále přežívá a je obnovována v podobě neofašismu, který je tedy znovuobnovením fašismu v soudobých podmínkách.

3. Závěr

Fašismus chtěl vytvořit nový svět pomocí „elity“, která si byla vědomá svých povinností a byla schopna vést masu lidí, kteří byli pouze stádem následujícím vůdce. Představitelé těchto „elit“ byli lepšími lidmi než ostatní a měli větší práva. Lidská práva byla podřízena státu a mimo něj nemohly existovat žádné lidské ani duchovní hodnoty. Stát rušil demokratické svobody a snadno zavedl diktaturu. Byl chápán jako výraz národní jednoty a jeho moc závisela právě na jednotě mas, kterou se snažil za každou cenu udržet. Používal velení, vůdcovství, výchovy mas a propagandy jako nástrojů moci a nebál se používat ani násilí.

Přestože se fašismus velkou měrou přičinil k válce, značně omezoval lidská práva a svobody a byl totalitárním, antidemokratickým hnutím, myslím si, že do jisté míry přispěl k formování demokracie, a to především snahou lidí o zlepšení politických poměrů.

Seznam použité literatury:

Andrew Heywood: Politické ideologie, vydalo nakladatelství VICTORIA PUBLISHING, a.s.,
Praha, 1994

Vlastimil Šedivec: Neofašismus v NSR, vydalo Státní pedagogické nakladatelství ,n. p.,
Praha, 1983

<http://cs.wikipedia.org>

<http://www.differentlife.cz>